

باسمه تعالی

صور تجلسه شورای عالی اخلاق دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

جلسه شورای عالی اخلاق دانشگاه در ساعت ۱۰:۳۰ صبح روز چهارشنبه مورخ ۹۸/۵/۹ با حضور ریاست محترم دانشگاه و اعضای محترم شورا تشکیل گردید. در ابتدا آیاتی از قرآن مجید تلاوت گردید.

دستور جلسه

۱. ارائه بحث علمی کاربردی پیرامون "رابطه اخلاق علوم پزشکی و چالش‌های موجود آن با مرزهای حوزه دین (مثل بیماران end stage)" توسط مسئول محترم نهاد معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.
۲. طرح رئوس گزارش‌های فصلی حوزه‌های مختلف مربوط به مصوبات جلسات قبلی شورای اخلاق دانشگاه در جلسه مرداد ماه شورای اخلاق دانشگاه توسط رؤسای کمیته‌های تخصصی شورا
۳. تعیین مباحث و داوطلبین برگزاری همایش ۱ روزه (۹۸/۸/۸) مسئولین کمیته‌های تخصصی و اخلاق علوم پزشکی و رفتار حرفه‌ای معاونت‌های دانشگاهی و کمیته‌های اخلاق علوم سلامت دانشکده‌ای شورا جهت ارائه دستاوردهای رسیدن به هدف سال ۹۸ دانشگاه در حوزه فعالیت خود و چالش‌های موجود پیش رو در زمینه اخلاق علوم پزشکی و رفتار حرفه‌ای

بحث علمی

با توجه به این که مسئول محترم نهاد معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان جناب حاج آقا خوشنویس زاده در مأموریت بودند، ارائه بحث علمی ایشان به جلسات بعد موکول گردید و بحث علمی این جلسه به سرکارخانم دکتر یآوری محول گردید.

سرکار خانم دکتر ندا یآوری متخصص و مدرس اخلاق پزشکی دانشگاه: چکیده‌ای از پژوهش خود در رابطه با "بررسی نگرش حرفه‌ای و چالش‌ها و موانع رفتار حرفه‌ای در دانشجویان مقاطع علوم پایه، کارآموزی و کارورزی دانشجویان پزشکی عمومی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان" را ارائه نمودند:

اهداف اختصاصی پژوهش فوق شامل:

- ✓ تهیه ابزار جامع و استاندارد برای سنجش نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی
 - ✓ مقایسه نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در مقاطع مختلف تحصیلی
 - ✓ تعیین موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی
 - ✓ ارائه راهکارهای مناسب جهت رفع موانع رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی
- اهداف کاربردی پژوهش عبارت بودند از:
- ✓ حصول شناخت از سطح نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به مسائل حرفه‌ای و آشنایی با نقاط ضعف و قوت آن‌ها در این زمینه (نیازسنجی)

✓ اجرای مؤثرتر مداخلات لازم برای بهبود نگرش حرفه‌ای فراگیران

✓ بررسی تأثیر مداخلات آموزشی و سیاست‌گذاری بر ارتقاء نگرش حرفه‌ای فراگیران با ابزار علمی تهیه شده در جریان این پژوهش

✓ رفع موانع رفتار حرفه‌ای دانشجویان پزشکی بر اساس راهکارهای پیشنهاد شده در این پژوهش

ابتدا ایشان روش‌های علمی سنجش نگرش در مفهوم عام را بیان نمودند و سپس مطالعات علمی که به طور وسیع، عمیق، دقیق و مناسب برای این پژوهش انجام گرفته بود را در زمینه سنجش نگرش دانشجویان در رابطه با رفتار حرفه‌ای ارائه کردند.

کلید واژه های این پژوهش شامل موارد زیر بوده است:

ethical erosion, misconduct, Unprofessional behavior و عباراتی مانند آن در ترکیب با medical trainees و medical schools, students و Medical Professionalism با واژه‌هایی مانند Components, Attributes, Divisions و نیز ترکیب آن با واژه‌هایی همچون Measurement و Assessment.

در ادامه بحث، ایشان چگونگی تهیه ابزار جامع و استاندارد برای سنجش نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی که کمتر در منابع علمی ارائه گردیده بود را بیان نموده و ادامه این پژوهش را به شرح زیر توضیح دادند:

با هدف بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای از نگاه دانشجویان پزشکی این دانشگاه با توجه به تأثیر زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی، تهیه ابزار استاندارد در دستور کار قرار گرفت. طراحی اولیه پرسشنامه سنجش نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی با کمک گویه‌های نگرشی به دست آمده از مطالعه متون، مصاحبه با دانشجویان و نظرخواهی از اساتید اخلاق پزشکی انجام شد. پرسشنامه از نظر روایی صوری، روایی محتوا و روایی سازه مورد تأیید قرار گرفت. پایایی آن نیز با کمک دو روش همسانی درونی و ثبات ارزیابی گردید.

سپس این ابزار در بین ۳۵۴ نفر از دانشجویان پزشکی (۱۲۷ نفر در مقطع علوم پایه، ۱۰۷ نفر کارآموزی و ۱۲۰ نفر کارورزی) مورد استفاده قرار گرفت. نگرش دانشجویان در مورد ۵ عامل "مراقبت بیمارمحور، اولویت منافع بیمار، درستکاری، وظیفه-شناسی و برخورد با سوءرفتار" مورد بررسی قرار گرفت. میانگین امتیازات برای سه مقطع مذکور به طور جداگانه محاسبه شد. میانگین امتیازات نگرش حرفه‌ای بیشتر را در مقاطع بالاتر آموزشی (کارورزی) نشان داد. اختلاف امتیاز نگرش حرفه‌ای بین دانشجویان همه مقاطع سه‌گانه معنادار بود. بالاترین سطح امتیاز در سه مقطع مربوط به عامل ۲ (اولویت منافع بیمار) و پایین‌ترین سطح امتیازات در سه مقطع مربوط به عامل ۴ (وظیفه‌شناسی) بود. نگرش دانشجویان در عوامل ۱ و ۴ و ۵ (به ترتیب مراقبت بیمار محور، وظیفه‌شناسی و برخورد با سوءرفتار) تفاوت معناداری در سه مقطع با یکدیگر داشتند.

در فاز بعدی پژوهش به "بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی" پرداخته شد.

در مرحله اول این فاز یعنی "بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی" پس از مطالعه کتابخانه‌ای، نظر اندیشمندان و نظریه‌پردازان دنیا در این زمینه در قالب سه عنوان کلی مورد ارزیابی و بحث قرار گرفت:

- ✓ موانع اجتماعی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی
- ✓ موانع روانشناختی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی
- ✓ موانع فرهنگی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی

ایشان در ادامه به توضیح موارد فوق‌الذکر پرداختند.

(۱) موانع اجتماعی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی:

➤ برنامه درسی پنهان (Hidden Curriculum):

الف) آموزش بین فردی و سیستم آموزشی مبتنی بر سلسله مراتب

ب) فرهنگ غالب در دانشکده‌های پزشکی

ج) نقایص برنامه درسی رسمی در آموزش اخلاق پزشکی

د) فضای پر استرس محیط‌های آموزشی

(۲) موانع روانشناختی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی:

➤ حرفه‌ای شدن (Professionalization):

الف) اجتماعی شدن (Socialization)

ب) از دست دادن ایده‌آل‌گرایی (Loss of Idealism)

ج) اتخاذ هویت حرفه‌ای مرسوم (Ritual attainment of professional identity)

د) به حاشیه راندن عواطف و احساسات (Marginalization of Emotions)

(۳) موانع فرهنگی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی:

➤ پدیده‌های فرهنگی و فلسفی:

الف) اثبات‌گرایی (Positivism) و انتزاع (Abstraction)

ب) کمال‌گرایی (perfectionism)

- فاصله گرفتن از بیمار و بی‌اعتنایی به شأن او
- نگرانی بیش از اندازه از ارتکاب خطا
- اولویت دادن به قابلیت‌های علمی در مقابل مراقبت (caring)
- تأکید بر ارزشمندی مؤثر بودن و مولد بودن افراد در سطح جامعه

در مرحله دوم با انجام مطالعه‌ای کیفی که در دو مرحله انجام گرفت، نظرات دانشجویان پزشکی مقاطع مختلف تحصیلی در رابطه با موانع رفتار حرفه‌ای جمع‌آوری شد. خلاصه مراحل مطالعه‌ی کیفی به قرار زیر است:

الف) مصاحبه نیمه ساختاریافته به شکل فردی با دانشجویان هر مقطع تحصیلی تا زمان رسیدن پاسخ‌ها به حد اشباع

ب) برگزاری جلسه FGD با گروه‌های مختلف دانشجویی

در مرحله سوم به آنالیز داده‌ها به صورت تحلیل محتوا پرداخته شد.

نتایج "بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی":

۱. مشکلات مربوط به سیستم آموزشی:

الف) مشکلات مربوط به آموزش و نظارت:

- ✓ اکتفا به آموزش تئوری اخلاق پزشکی
- ✓ ضعف اساسی پاسخگویی به نیازهای روزانه دانشجویان در تدریس اخلاق پزشکی
- ✓ کافی نبودن امکانات کمک آموزشی برای یادگیری دانشجویان
- ✓ کافی نبودن تعداد حرفه‌مندان در تیم‌های پزشکی
- ✓ ضعف سیستم نظارت بر عملکرد دانشجویان
- ✓ ضعف وجود تعریف دقیق وظایف دانشجویان و رزیدنت‌ها از نظر کاری و آموزشی

ب) مشکلات مربوط به وجود نظام سلسله مراتبی در آموزش پزشکی:

- ✓ تلاش برای راضی نگه داشتن استاد
- ✓ ترس از تحقیر شدن توسط اعضای بالاتر تیم پزشکی
- ✓ انتقال استرس و فشار عصبی از اعضای بالاتر تیم به دانشجویان

ج) وجود الگوهای رفتاری منفی:

- ✓ مغایر بودن رفتار بعضی از اساتید با توصیه‌های اخلاقی‌شان
- ✓ مشاهده رفتار غیراخلاقی از بعضی دیگر از اعضای تیم درمان و بیماران

د) فرسودگی شغلی دانشجویان پزشکی:

- ✓ ناامیدی از آینده شغلی
- ✓ عدم فرصت برای تفریح و ورزش به دلیل حجم کاری بالا
- ✓ زمان ناکافی برای انجام مسئولیت‌های متعدد و سنگین
- ✓ اعتماد به نفس ناکافی در برخورد با بیماران
- ✓ مشکلات اقتصادی

۲. مشکلات مربوط به جامعه:

الف) رویکرد جامعه نسبت به دانشجویان پزشکی:

- ✓ عدم پذیرش دانشجویان به دلیل دانش ناکافی
- ✓ عدم مواجهه اخلاقی با دانشجویان به دلیل شرایط روحی نامناسب
- ✓ دست کم گرفتن دانشجویان همدل و خوش برخورد
- ✓ انتظارات نابجا از دانشجویان پزشکی
- ✓ تبعیض جنسیتی بین دانشجویان مذکر و مونث

ب) نگرش جامعه نسبت به بعضی از پزشکان و خدمات پزشکی:

- نگرش منفی جامعه به بعضی از پزشکان
- ✓ تصور نادرست بیماران از برخی از بیمارستان‌های آموزشی

۳. مشکلات مربوط به دانشجویان:

الف) حس خودبرتربینی:

- ✓ خود شیفتگی و اعتماد به نفس کاذب به دلیل ویژگی‌های شخصیتی
- ✓ القاء حس خودبرتربینی توسط اطرافیان

ب) احساس یأس و سرخوردگی:

- ✓ باور به وجود بی‌عدالتی‌های کلان در جامعه
- ✓ شناخت ناکافی از حرفه پزشکی پیش از ورود به دانشگاه

ارائه قسمت نتیجه‌گیری این پژوهش با توجه به محدودیت زمان شورا به جلسه دیگری موکول گردید.

مذاکرات

در صورت تمایل به دریافت متن مربوط به مذاکرات جلسه، می‌توانید به ایمیل شورای اخلاق علوم پزشکی دانشگاه به نشانی ethicscouncil1397@gmail.com درخواست خود را اعلام فرمائید. ان‌شاءالله طی ۳ روز اداری بعد از دریافت ایمیل شما، متن مذاکرات را دریافت خواهید نمود.

مصوبات

- (۱) سرکار خانم دکتر یآوری تا پایان مهر ماه یک plan پیشنهادی بر مبنای پژوهش ارائه شده در جلسه به دبیرخانه شورا ارائه دهند که بحث ایشان مثلاً به صورت کارگاهی برای مسئولین و دبیران کمیته‌های تخصصی شورای اخلاق دانشگاه ارائه شود تا بتوانند موضوع مطرح شده در بند ۲ مصوبات را علمی‌تر و هماهنگ انجام دهند.
- (۲) با توجه به بحث علمی و مذاکرات جلسه و روند جلسات شورا که موارد کاربردی را از بحث علمی معین می‌نماید مقرر شد:

✓ دسته بندی فوق و بحث‌های جلسه به کمیته‌های تخصصی شورا (معاونت‌ها) به ویژه: کمیته اخلاق در آموزش، کمیته اخلاق در دانشجویی فرهنگی و کمیته اخلاق در درمان منعکس تا در اولین فرصت، موارد را در جلسه خود بحث و مصادیق مرتبط و قابل انجام را در کوتاه و میان مدت تعیین و برنامه‌ریزی مربوطه را انجام و در جلسه آذر ماه شورا ارائه نمایند. مسئول پیگیری دریافت این گزارش‌ها دبیرخانه شورا می‌باشد.

(۳) plan تهیه شده در بند ۱ به صورت فشرده‌تر در قالب کارگاه‌های توانمندسازی اساتید به ویژه همکاران جدیداً جذب شده با نظر سرکار خانم دکتر یمانی مدیر محترم EDC جهت لحاظ کردن در این نوع کارگاه‌ها تدوین و ارائه گردد.

(۴) معاونت محترم درمان، بهداشت، غذا و دارو plan فشرده تهیه شده در بند ۱ را در قالب کارگاه‌های بازآموزی در حوزه خود با همکاری سرکار خانم دکتر یآوری برای گروه هدف خود ارائه نمایند.

(۵) با توجه به اهمیت سنجش رفتار حرفه‌ای به ویژه به صورت طولی در قالب مطالعه آینده‌نگر، به صورت پروپوزال‌های جامع پژوهشی برای رشته پزشکی و سایر دانشکده‌های داوطلب تدوین گردد و در کمیته‌های دانشکده‌ای تصویب و دبیر آن کمیته به عنوان مسئول (و یا فرد مناسب دیگر) مجری این پروژه‌ها باشد. بدیهی است مشارکت دادن همکاران و دانشجویان به ویژه انجمن‌های علمی اخلاق حرفه‌ای دانشکده‌ها بر کیفیت این پروژه‌ها تأثیر به‌سزایی خواهد داشت. زمان ارسال گزارش انجام این بند تا پایان دی ماه به دبیرخانه شورای اخلاق است.

(۶) به منظور بررسی وضعیت موجود انگیزه‌های رفتار حرفه‌ای سایر دانشکده‌ها مطالعه مشابه دانشکده پزشکی انجام گیرد. مسئول پیگیری این موضوع کمیته اخلاق در آموزش با همکاری کمیته‌های توسعه اخلاق دانشکده‌ای و معاونت محترم دانشجویی فرهنگی (انجمن‌های علمی اخلاق حرفه‌ای دانشجویی) می‌باشد و گزارش اقدامات تا آذر ماه توسط دبیر محترم کمیته اخلاق در آموزش به شورای اخلاق دانشگاه ارائه گردد.

(۷) معاونت محترم توسعه مدیریت و منابع انسانی ضرورت دارد در قالب مباحث علمی در برنامه‌ریزی‌های آموزش مداوم، آموزش ضمن خدمت کارکنان و آموزش دانشجویان با همکاری کمیته‌های تخصصی شورا و کمیته‌های توسعه اخلاق دانشکده‌ای محتواهای مناسب از قوانین و ضوابط مالی جاری ارائه نماید. تا با انجام این برنامه بتوان بخشی از معضلات در حوزه اخلاق حرفه‌ای که ضعف جدی اطلاع اعضای محترم هیأت علمی، دانشجویان عزیز و کارکنان گرامی از قوانین و ضوابط مالی جاری در سیستم دانشگاه است، را مرتفع نماید. گزارش اقدامات تا پایان آبان ماه توسط دبیر محترم کمیته اخلاق در مدیریت و منابع انسانی به شورای اخلاق دانشگاه ارائه گردد.

(۸) کمیته‌های تخصصی محترم معاونت‌های دانشگاهی و کمیته‌های محترم توسعه اخلاق در علوم سلامت دانشکده‌ها با مروری بر مقررات و برنامه‌های درون سازمانی خود داشته و موارد کاستی‌های رفتار حرفه‌ای را مشخص و راهکار مناسب را ارائه و در صورت نیاز به مصوبه شورای اخلاق دانشگاه موارد را به دبیرخانه شورا تا پایان سال ۹۸ به دبیرخانه شورا منعکس نمایند.

دستور کار جلسه بعد

(۱) ارائه بحث علمی کاربردی پیرامون "رابطه اخلاق علوم پزشکی و چالش‌های موجود آن با مرزهای حوزه دین (مثل بیماران end stage)" توسط مسئول محترم نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.

(۲) ارائه گزارشی از نحوه‌ی تهیه فرم "ارزشیابی اخلاق حرفه‌ای اساتید توسط دانشجویان" توسط سرکار خانم دکتر یمانی مدیر محترم EDC

(۳) بحث در مورد بند ۱ مصوبات شورای اخلاق مورخ ۹۸/۵/۹ در مورد همایش ۱ روزه شورا در تاریخ ۹۸/۸/۸